

Зміст

<i>Про книжку та авторку</i>	7
<i>Вступ</i>	9
<i>Пролог</i>	14
Гайль!	24
Вітання	26
Родина	30
Школа	51
Доктор Руст та інші освітяни	55
Зміщення акцентів	61
Історія	65
Геополітика	70
Горст Вессель	72
Математика	75
Німецька мова	77
Учіння про расу	87
Релігія	95
Середня освіта	105

Мова	106
Фізика	106
Хімія	108
Малювання	109
Учні	112
Державна молодь	123
Організація державної молоді	128
А де ж ворог? Література війни	137
Іспити й форма	148
Німецькі дівчата	149
Розмова	154
У розшуку — вороги	158
<i>Епілог</i>	<i>168</i>

Гайль!

Відколи канцлером став Адольф Гітлер, життя кожної людини в Німеччині кардинально змінилося. Тоді як німецька демократія поступилася нацистській диктатурі, почалися стрімкі збурення як у приватному житті кожної окремої особи, так і на рівні держави. До лютого 1933 року кожен громадянин Німеччини вважав себе батьком, або протестантом, або флористом, або людиною світу, або пацифістом, або берлінцем. А тепер мусить визнати, що він — передусім націонал-соціаліст.

Націонал-соціалістичний *Weltanschauung* — світогляд фюрера — має стати Євангелієм для всіх громадян Німеччини. Гітлерові плани, навіть засоби їх досягнення, слід обов'язково й беззаперечно шанувати.

Мабуть, така група суспільства, як діти, чи не найбільше постраждала від змін, спричинених диктатурою. Дорослий німець насамперед повинен бути націонал-соціалістом, але (поки що) на другому місці може вважатися крамарем чи промисловцем, щоправда, без своєї крамниці чи фабрики, які тепер належать державі. Але малий німець — це нацистська дитина, й усе.

Він ходить до нацистської школи, є членом нацистських молодіжних організацій. Кінофільми, які йому можна переглядати — усі нацистські. Усе його життя без винятку належить нацистській державі.

Дорослі німці ще зберегли особисті інтереси, якесь знання про зовнішній світ, де все дуже відрізняється від

картинки в голові Адольфа Гітлера. Але в молоді таких інтересів немає. Вони не знають нічого про інший світ, інший устрій.

Від початку найбільшу ставку фюрер робив на недосвідченість і довірливість молоді. Саме в цьому полягали його амбіції, як і будь-якого диктатора: заволодіти найродючішим для себе ґрунтом — молодим поколінням. І не через якусь там необізнаність юнацтва, а тому, що той, хто ним заволодіє, триматиме під контролем завтрашніх дорослих та тішитиметься своїм статусом повелителя майбутнього.

Якщо все піде за задумом Гітлера, німці правитимуть світом. «Хто прагне перемоги ідеї пацифізму, — пише він у *Mein Kampf*, — має всю свою енергію скерувати на завоювання світу». Таке майбутнє, де реалізовуватиметься одержимість фюрера, можуть збудувати лиш учні нацистської держави — німецька молодь.

Влада режиму — усі підступництва, уся велика машина пропаганди й дисципліни — прицільно спрямована на програму для німецьких дітей. Не дивно, що нацистський уряд вважає найважливішим, аби молодь зростала за гітлерівськими заповідями і планами, викладеними у *Mein Kampf*: «Починаючи з абетки, кожна вистава, кожен фільм, кожна реклама повинні служити єдиній величній місії, доки молитва страху, яку промовляють сьогодні наші патріоти: “Господи, дай нам свободу!”, не заміниться в голові кожної найменшої дитини на заклик: “Господи, благослови в майбутньому нашу зброю!”».

А на іншій сторінці: «Уся освіта повинна мати єдину мету — утвердити в дитині переконання, що його народ і раса вищі за інших!».

Фюрер добре розуміє, що освіта німецької молоді матиме величезний вплив на майбутнє Німеччини, а також Європи та світу. І він приділяє цьому питанню достатньо уваги.

Якщо спитати, чи були в мене проблеми в минулому, то відповім: «Так, куди ж без них». Але я їх подолав. Якщо спитати, чи є в мене проблеми зараз, то відповім: «У мене їх чимало». А якщо спитають, чи очікую я проблем у майбутньому, то відповім так само: «Так, гадаю, що ніколи їх не позбудуся». Але не це головне. Я подолаю проблеми теперішнього та майбутнього так само, як мені це вдалося в минулому. Утім, маю один клопіт, який мене сильно непокоїть. І переймаюся через те, що, можливо, не вдасться навчити наступників на лідерство й політичне керівництво Націонал-соціалістичної партії.

Справа підготовки наступників — реальний страх. Гітлер зробив усе, аби стати абсолютним повелителем для німців. Він узяв під контроль усіх німецьких дітей, яким не просто влаштовують життя згідно із заповітом фюрера, а й *не дають іншого вибору, крім фюрера*. Це шириться в повітрі, яким стає дедалі важче дихати.

Вітання

Кожна дитина промовляє «Гайль Гітлер!» від 50 до 150 разів на день — незрівнянно частіше, ніж старі нейтральні вітання. Таку фразу вимагає закон. Зустрічаєш приятеля дорогою до школи, маєш сказати її. Уроки починаються і закінчуються з «Гайль Гітлер!». «Гайль Гітлер!» каже поштар, кондуктор у трамваї, продавчиня канцтоварів із сусідньої крамниці. Навіть якщо батьки не вітають тебе з «Гайль Гітлер!», коли повертаєшся на обід, то це — карне правопорушення, про яке необхідно доповісти. «Гайль Гітлер!» вигукують хлопці та юнаки в Юнгфольку й Гітлерюгенді. «Гайль Гітлер!» викрикують дівчата із Союзу німецьких дівчат. Вечірні молитви мають завершуватися з «Гайль Гітлер!», якщо ти молишся щиро.

Офіційно, коли вітаєшся зі старшими у школі або класі, то ці слова слід супроводжувати різким підйманням угору правої руки. Та в неофіційній атмосфері, серед рівних за статусом, під час зустрічі достатньо просто піднести руку, аби торкнутися чола пальцями, складеними рівно й розвернутими вперед. Таке гітлерівське вітання, такий «німецький» привіт повторюється багато разів зранку до вечора, а відтак відбивається на цілому дні.

«Гайль» насправді означає порятунок і раніше використовувалося у стосунках людини з Богом. Можна говорити про ewiges Heil (вічне спасіння), а прикметник «святий» походить від іменника. Але сьогодні маємо нове вживання.

Німецькі діти промовляють своє «Гайль Гітлер!» так само невимушено, як під час війни віталися виразом «Боже, покарай Англію!». Іноді навіть ковтають половину приголосних — і з'являється нове дивне слово. Або ж кпиняють із «німецького» вітання і замість «Гайль Гітлер!» кажуть «Drei Liter» (три літри). Це дуркування, тож дитину за таке не посвариш. Хай там як, але офіційно й на людях, і поміж себе маленькі німці живуть у відлунні «Гайль Гітлер!».

Уранці виходиш із дому, на вустах «Гайль Гітлер!». На сходах свого будинку зустрічаєш блокварта. То дуже важливий чоловік, до того ж небезпечний — блокквартив поставили на захист нацистської влади. Вони наглядають за кварталом, регулярно доповідають, як поведуться мешканці. Перед ним необхідно виструнчитися, як солдат, та привітати як належить «великим» гітлерівським жестом, якнайвище закидаючи руку. Усією вулицею майорять червоні стяги із чорною свастикою посередині. Нема потреби зупинятися і розпитувати, чому — мабуть, якесь державне свято. Не минає і тижня, аби не випала нагода, і мешканцям не веліли вивішувати

свастики. Лише євреї підпадають під суворі винятки. Євреї — не німці. Вони не належать до «нації», тож у них не може бути «національних свят».

Дорогою до школи трапляються люди у військовій формі: особи в чорних одностроях СС, окремо — члени Добровільної служби праці, солдати райхсверу. А якщо якісь вулиці перекриті, значить містом проїжджає високопосадовець. І ти просто не знаєш, що верхівка інших країн пересувається вільно. Для цього не треба перекривати вулиці.

А ось тут, де зводять новий будинок, не видно робітників — мабуть, через те саме державне свято. Та на ристуванні висить плакат: «Дякуємо нашому фюреру за те, що можемо працювати. Гайль Гітлер!». Такі плакати видніються всюди, де ведуться роботи — дорожні, будівельні, господарські. Про що це тобі каже? Чи думаєш ти, як воно деінде, де працівникам не доводиться дякувати фюреру за свою роботу? Звісно, не думаєш. Адже в тобі глибоко вкорінене це гасло, ця невіддільна частина твого світосприйняття, як давня знайома пісня.

Крокуєш далі — на готелях, ресторанах, басейнах, школах висять схожі плакати. «Євреям вхід заборонено!», «Євреям тут не раді!», «Не для євреїв!». Що ти відчуваєш? Згоду? Задоволення? Огиду? Спротив? Та ні, нічого. Бо такі вивіски в тебе перед очима вже п'ять років. Вони ввійшли у звичку, стали цілком природними: звісно, євреям вхід заборонено. Ось п'ять років із життя 9-річного хлопчика. Іншого він не знає. Після чотирьох років дитинства, впродовж усього свідомого існування хлопчина не бачив іншого.

* * *

Іде нацистська дитина нацистськими вулицями. Нічого її не турбує, нічого не ріже око, не викликає запитань. У кіосках продають лише нацистські газети: *усі німецькі*

газети — нацистські. Іноземна преса заборонена, якщо вона не до вподоби можновладцям.

Дитину не здивують гучні заголовки: «НЕЧУВАНІ АКТИ НАСИЛЬСТВА ПРОТИ НІМЕЧЧИНИ В ЧЕХО-СЛОВАЧЧИНІ!», «ЄВРЕЙСЬКІ ГАНГСТЕРИ ПРАВЛЯТЬ АМЕРИКОЮ!», «КОМУНІСТИЧНИЙ ТЕРОР В ІСПАНІЇ ПІДТРИМАВ САМ ПАПА!», «ЩЕ 150 СВЯЩЕННИКІВ УПІЙМАЛИ НА СЕКСУАЛЬНИХ ЗЛОЧИНАХ!».

«Он як воно у світі, — думає дитя. — Як же пощастило, що в нас є фюрер! Він скаже всій цій банді: чехам, євреям, американцям, комуністам і священникам — куди забиратися!»

Жодної тіні сумніву, жодної підозри не викликає різкий, істеричний тон статей. Жодного натяку, що вони можуть уводити в оману чи брехати. Ні, бо це частина повсякдення нацистів, як блокварти, як свастика, як таблички «Євреям вхід заборонено!». Вони лише підсилюють атмосферу, яка для вільнонародженої людини — суцільна тортура, нестерпна отрута.

Саме таким повітрям щодня дихає мале німченя. Де нацисти не панували б, інакше не буде. А тут, у Німеччині, вони заправляють усім і мають тотальну владу над німецькими дітьми: у школі, поки вони їдять, маршують, зростають і дихають.

Та попри загальний вплив нацистської атмосфери, життя дитини окремо визначають такі три напрямки Райху: приватне родинне коло, школа та гітлерівські молодіжні організації.

Родина

Два гасла, які найбільше вживали в період з 1919 до 1933 року в колах молодого націонал-соціалістичного руху, звучать так: «Націонал-соціалізм допоможе врятувати від більшовизму релігію!» та «Націонал-соціалізм допоможе врятувати від більшовизму *родину*, яку той намагається знищити!».

У Німеччині вони добре вкорінилися, бо цілком відповідали двом основним концепціям. Від самого початку націонал-соціалізм добре розумів, чим саме величезну частину німецького середнього класу лякало попередження, що більшовизм знищить релігію. Це означало, що він знівелює будь-яку свободу совісті, розіб'є сім'ї і кине їх на поталу всемогутньому уряду. Це піднесе в ранг святих владного звіра, натомість розгромить релігію. Пересічний німець, типовий представник середнього класу, релігійний сім'янин слухав усе це, й у нього волосся ставало дибки. Власник крамнички, дружина домоправителя, заміжня конторниця та шляхетна світська пані — усі погодилися підтримати націонал-соціалістів, адже ті прагнули захистити релігію і родинні цінності. Їм необхідно виявити солідарність.

Ганс Шлемм, який 1933 року став баварським міністром освіти, за два роки до канцлерства Гітлера видав провокативний памфлет під назвою «Мати чи товариш». Тут він вихваляв усі чесноти родини як одиниці, її права за цієї влади, а також індивідуальні права «мільйонів

окремих особистостей». Ще він засудив «повністю механічний масовий апарат».

Сьогодні ми озираємося, аналізуючи завзятість цього автора. Він затаврував «більшовицькими» плани та ідеї, що їх мали намір утілити в Німеччині націонал-соціалісти, які згодом і зробили Шлемма державним міністром. Можемо поміняти згадані символи на «свастики» в розділі «Релігія — Родина»: «Ця боротьба [проти релігії] почалася з жахливих кроків. ...Хрест та ікони святих замінили на радянські зірки, червоні прапори, серп і молот...» — й отримаємо точну картину щоденної битви проти релігії в Німеччині. «Звісно, — веде далі Шлемм, — неможливо дослідити процес руйнування родини. Але сім'ю як інститут неможливо знищити, доки не розтрощать оплот, який тримає цей скарб: міцні стіни молитви, віру в Бога. ...На шляху до викорінення молитви, більшовизм торує собі дорогу в саму серцевину життя людей — родину».

Знову-таки, достатньо замінити слово «більшовизм» на «націонал-соціалізм», й отримаємо доволі вичерпну картину. Нацисти розуміли собі на користь, що ідеологія німецького громадянина стоїть на двох концепціях: «Страх перед Богом» і «родина». Якщо треба знищити одну з них, варто цілитися відразу у дві.

Це не просто питання економічних, фінансових, технічних чи політичних заходів... чи усупільнення благ... аж ніяк. Насправді йдеться про людську гідність як таку. А питання ось яке: чи маємо перетворювати вільних людей на орду рабів?

І писав ці слова, висловлюючи такий абсолютно індивідуалістичний, демократичний заклик до обачності, настільки чітко розуміючи, що готують нацисти (ще в 1931 році), не будь-хто, а нацист Ганс Шлемм.

Цілком несподіваною в націонал-соціалістичній революції виявилася швидкість, з якою 1933 року змінили гасла та імена. Тоді все, що ще минулого тижня зображували білим, стали називати чорним. «Урятуймо родину!» — вигукували нацисти. «Урятуймо релігію!» Вони вже знали, що й те, й інше доведеться знищити. І тоді під маскою визволителів вони прийшли до влади, взяли-ся за німецьку родину й релігію, сподіваючись, що ніхто не помітить, як вони розправлятимуться з ними обома.

Спершу все йшло як по маслу. Ніхто й нічого не запідозрив.

Загалом німці від природи побожні: ходять до церкви, дуже цінують родинне життя. Сьогодні вони знають: відколи прийшов Гітлер, з їхніми церквами й родинами щось трапилося. Священнослужителів арештовували сотнями, тоді як проти родини застосовували більш мирні засоби. Сьогодні німця вже не опишеш звичним словом *gemütlich* — затишний (це навіть не перекласти, наприклад, в англійську воно ввійшло у своїй німецькій формі). *Gemütlichkeit*, затишок, плекається в родинному теплі, тоді як родина от-от щезне.

Тепер кожен член нації — чоловік, жінка й дитина — має належати щонайменше до однієї нацистської організації: або до Партії, або до фахшафту (професійної спілки), до жіночого чи материнського союзу, до Гітлерюгенду, Юнгфольку або Союзу німецьких дівчат. На це йде весь вільний час поза роботою, побутом чи навчанням. Навіть без глибинних переконань ніхто не встигатиме присвячувати себе родинним проблемам. Просто не буде коли.

Сьогодні в Німеччині ходить такий анекдот: голова сім'ї приходить додому, а там нікого. Лише записка на столі: «Пішла на збори Націонал-соціалістичного жіночого союзу. Буду пізно. Мама». Він бере та пише свою записку, кладе її поряд із першою: «Іду на партійні збори.